

Dobra zveza med radijskimi postajami in ljudmi: repetitor⁶ deluje še danes

Radio klub Železar

Spominjam sem, da sem se že v osnovni šoli ukvarjal z elektrotehniko, ki mi je bila najprej hobi. Po končani poklicni šoli sem se izučil za električarja, na služenju vojaškega roka pa sem se usposobil za radiotelegrafista. Po vrnitvi sem se zaposlil kot električar v elektro delavnici na Jesenicah in ob delu opravil še izpite za delovodja. Z začetkom proizvodnje v Hladni valjarni Bela pa sem bil vodja remontne skupine elektro vzdrževanja do konca leta 1979. Pridobljeno znanje na služenju vojaškega roka kot radiotelegrafist sem »unovčil« najprej pri ustanovitvi novega Radio kluba Železar leta 1977. Prvi sedež kluba je bil na podstrehi Gledališča Toneta Čufarja na Jesenicah. V tem prostoru sem vodil tudi usposabljanje vezistov iz občinskega centra zvez. Takrat si tudi slučajno nisem mislil, da bom enkrat vodja te enote. Zaradi bližine studia Radia Triglav in motenj smo se morali kmalu preseliti v Kulturni dom na Slovenskem Javorniku, v zgornje prostore nad restavracijo, kjer smo še danes. V tem času se je članstvo hitro povečevalo. Vključili so se člani nekdanjega Radio kluba Koroška Bela, pa starejši amaterji iz Zgornjesavske doline. Vzrok za še večje povečanje članstva je bil, da so gasilska društva in gorska reševalna služba začeli za svoje dejavnosti uporabljati ročne radijske postaje, za katere smo v radio klubu organizirali usposabljanje za pravilno uporabo. Tako smo v desetih letih imeli več kot dvesto članov, ki so bili usposobljeni za delo s postajami. Z Janezom Veharjem sva se menjavala v vodenju kluba, vendar nisva bila sama, bilo nas je veliko, a če bi začel naštevati, bi morda nenamerno koga izpustil. Kmalu smo postavili tudi repetitor in tako s signalom pokrili še večjo površino. Repetitor deluje še danes.

Sekretariat za obrambo

Na ljudski obrambi (LO) Jesenice, pozneje sekretariat za obrambo, sem se

⁶ Repetitor je naprava, sestavljena iz enega ali več sprejemnikov in oddajnikov, ki služi za posredovanje enega ali več radijskih kanalov. Namen repetitorja je pokriti večji predel z določenim radijskim kanalom (na primer med seboj povezati dve dolini).

zaposlil 1. januarja 1980 kot referent za zveze ter službo za opazovanje, obveščanje in alarmiranje (OOA). Osnovni pogoj za sprejem na delovno mesto so bili znanje telegrafije, delo z radijskimi postajami in ostalimi sredstvi za zveze ter šifriranje sporočil. Odlično sodelovanje z radioamaterji, gasilci in gorskimi reševalci se nam je obrestovalo pri našem rednem delu, predvsem pa v času osamosvojitve Slovenije. Občina Jesenice je takrat segala od Rodin do Rateč. Na vseh trinajstih sedežih krajevnih skupnosti smo imeli tudi radijsko omrežje za rezervo v primeru izpada telefonov. Izgrajen je bil tudi centralni sistem za alarmiranje celotnega območja občine Jesenice, ki se je sprožil iz Gasilskega doma na Jesenicah. Na samem sekretariatu za obrambo Jesenice je bilo osem zaposlenih. Sekretariat je vodil Anton Korošec – Tone, medtem ko je Teodor Kreuzer – Tedi pokrival civilno obrambo, izdelal in usklajeval občinski načrt z delovnimi organizacijami v občini ter sodeloval s koordinacijsko skupino v gorenjski pokrajini. Albinca Repinc, Marija Kranjc in Vida Došenović so pokrivale vojaške zadeve, formiranje novih enot TO z vojaškimi obvezniki ter izdelavo nove kurirske mreže. Marijan Razboršek je skrbel za nabor in narodno zaščito, za pomoč in nadzor pri izdelavi načrtov v podjetjih ter za sodelovanje s TO pri organizaciji postavljanja cestnih zapor, Branislav Petrović – Bane za civilno zaščito ter Cveto Erman za zveze in službo OOA.

Osamosvajanje Slovenije

Povečane aktivnosti so se začele že konec leta 1989 s selitvijo evidenc nabornikov in kartotek obveznikov na tajne lokacije. Po navodilih so se formirale nove enote TO in izpisali posebni pozivi z novimi žigi. Vsak dan so prihajala nova interna navodila in priprave za zamenjavo operativnih dokumentov na vseh področjih. Sekretariat za obrambo in Teritorialna obramba sta bila v novih prostorih nad garažami Zdravstvenega doma Jesenice, zato smo se lahko kar prek hodnika usklajevali in seznanjali z novostmi. 8. maja 1991 je bilo vzpostavljeno 24-urno dežurstvo s po dvema obveznikoma v izmeni. Občinski center zvez je na začetku deloval na sedežu v moji pisarni. 24. junija smo aktivirali polovico enote za zveze in jo nastanili v rezervni center v Domu Dr. Franceta Bergelja, ki je ostal aktiven do polovice julija 1991, potem pa smo nadaljevali z dežurstvom na sedežu sekretariata do konca oktobra 1991. Še enkrat se iskreno zahvaljujem vsem obveznikom občinskega centra za zveze in službo OOA ter obveznikom relejnih kurirskih zvez, ki so nam pomagali pri aktiviranju novo formiranih enot TO.

23. 6. 91

- ob 23.00 mobilizacija (vpoklic) obveznikov na rezervno lokacijo Bokalova - dom dr. Franceta Bergelja
- ob 23.25 prihod prvih obveznikov v center, pregled materialnih zadev in priprava za delo, prihod ostalih obveznikov

24. 6. 91

- ob 7.00 zbranih 50% obveznikov centra zvez
- 7.30 vzpostavljena kontrola veze z Ozonom
- 7.00 - 8.00 delitev upoklicanih obveznikov v dve skupini ter dogovor o menjavi v centru zvez, odreditev stalnega varovanja centra s prisotnimi obvezniki
- 10.00 vzpostavljena veza s PCV sličnost 5/5, tekom dneva se je sličnost spreminjala od 2-4
- preko dneva so se obvezniki seznanjali z usmerjanjem anten, delom na radijskih postajah in se menjali pri varovanju centra
- tekom dneva do 19.00 so bili sprejeti 4 telegrami in 1 oddan (vsi operativni v pogovorniku 22222)
- od 19.00 - 7.00 nočno dežuranje na sredstvih zvez in varovanje objekta

*Poročilo centra za zveze od 23. junija do 6. julija 1991, izsek iz dokumenta.
Arhiv OZVVS Zgornja Gorenjska.*

Čas brez mobilnih telefonov

Pogled nazaj pove, da takrat še ni bilo mobilnih telefonov, kot jih imamo danes, ko ne znamo narediti nekaj korakov brez teh naprav. Zato so bile radijske postaje tedaj nekaj posebnega in, kot se je izkazalo v osamosvojitveni vojni, tudi nekaj zelo pomembnega. Malo so nam delo olajšali pozivniki, na katerega si ob pisku dobil telefonsko številko, ki si jo potem poklical po telefonu. To nam je pomagalo, da smo lahko kdaj tudi odšli od doma.

Spominjam se akcij, v katerih so nam pomagali naši radioamaterji, poleg spremljanja dejavnosti pri cestnih zaporah in prisluškovanja ter motenja vojaških frekvenc. Franc Mihalič iz Škofje Loke, ki nam je redno servisiral radijske naprave, nam je tudi pomagal odkriti lokacijo vojaškega repetitorja na Mežakli, tako da smo ga umaknili in s tem prekinili brezžične povezave med karavli na Zgornjem Gorenjskem. V center smo dobili tudi sporočilo, da je vojaški helikopter pripeljal zvezne miličnike in po pomoti pristal pri hokejski hali namesto na mejnem prehodu Karavanke. Sporočilo smo predali poveljniku območnega štaba TO Radovljica Janezu Smoletu, ki je imel sedež na Jesenicah. Na podlagi sporočila radioamaterja iz Most, da se je poveljnik karavle v Mostah pripravljen predati, sva se s Tedijem zvečer odpravila v gostilno Pod Stolom, ki so jo odprli samo za ta pogovor. Dogovorili smo se,

da naslednji dan pripelje vse vojake brez orožja do gostilne Pod Stolom. Po vrnitvi sva se s Tedijem dogovorila s TO in Stanetom Smolejem, sekretarjem sekretariata za notranje zadeve, kako bomo zadevo izpeljali. Naslednji dan smo ob dogovorjenem času izvedli predajo brez problemov. Pri več takih dogovorih je veliko pripomoglo dejstvo, da so si aktivno zaposleni v JLA pri nas ustvarili družine. Tudi za nas ni bilo enostavno. Leta nazaj smo skupaj sodelovali in načrtovali vaje, usposabljanja, se dogovarjali z oficirji JLA o skupnih nalogah, potem pa se je vse spremenilo. Veliko zaposlenih se je odločilo prestopiti in prevzeti slovensko državljanstvo.

Pomoč fantoma na služenju vojaškega roka v JLA

Ob predaji vojašnic in objektov v naše roke so tu ostali tudi vojaki – obvezniki, ki so služili vojaški rok pri nas v Sloveniji. V teh primerih smo jih preoblekli v civilne obleke, jim kupili karte za vlak in jih napotili v njihove domače kraje. V tem času so se začele dogajati spremembe tudi v drugih republikah.

Tako se spomnim nekega očeta, ki je že bival z družino in delal v Nemčiji, njegov sin pa je služil vojaški rok na Bohinjski Beli. Oče se je oglasil pri nas, kaj storiti. Potnega lista zanj ni imel. Svetovali smo mu, naj počaka na železniški postaji, prevzame sina in ga odpelje »domov«. Po dobrem mesecu sem dobil pismo tega očeta in njegovega sina, v katerem sta se zahvalila za razumevanje in pomoč, da sta srečno prispela v Nemčijo. Po nastopu službe na obrambi sem leta 1982 odšel za mesec dni na usposabljanje za področje zvez in službe OOA v Zemun. Tam smo bili zbrani referenti iz cele Jugoslavije in tako sem spoznal tudi kolega iz Crikvenice. Občasno sva se slišala oziroma napisala kakšen pozdrav po teleprinterju, morda enkrat na leto. V času osamosvajanja Slovenije se je iztekal tudi vojaški rok zadnji generaciji slovenskih fantov, ki so služili v drugih republikah. Tako smo imeli kar nekaj naših vojakov v Delnicah, starši pa niso uspeli pridobiti informacij, kdaj jih bodo odpustili. Takrat sem po teleprinterju malo povprašal kolega, kako je pri njih in če lahko dobi kakšne informacije, kdaj bodo zaključile generacije obveznikov. Odgovor je bil kratek: »Pokliči jutri, ti pa mi, prosim, poizvedi za enako zadevo v Mariboru.«

Tako se je izkazalo, kako dragocene so delovne in prijateljske vezi, stkane v različnih časih in državah. Pomembno je, da človek ostane človek, razumevajoč in pripravljen pomagati sočloveku, tudi neznanцу. In še nekaj. Kako dragoceno je, če zanimanje za neko področje ali hobi v mladosti postane poklicna pot, na katero imam veliko lepih spominov, še zlasti iz obdobja osamosvajanja Slovenije.